

*pospěš, má nejmilejší,
objímej mě!*

Snad by ani samotnému Ovidiovi nevadilo, že autor jeho textu vlastně neporozuměl.

Jak jsme již řekli, je to pokus zcela ojedinělý, ale dává dobrou představu o tom, jakým způsobem oslovovaly Proměny lidového čtenáře nebo posluchače.

V 19. stol. se překladatelské pokusy objevují dosti zřídka. Z r. 1879 máme úplný, ale nepřiliš hodnotný překlad Ant. Truhláře. Vliv Ovidiova díla v původní tvorbě se však v tomto období projevil dosti významně. V našem století byl Ovidius přeložen několikrát s různým úspěchem. Úsilí překladatelů vyvrcholilo zatím v překladu prof. Ferd. Stiebitze, který byl vydán již několikrát. I sebelepší překlady však po čase stárnou a ztrácejí kontakt s úrovní originální tvorby i jazykovou svěžest. Proto je neustále třeba nových, adekvátních přetlumočení.

Eva Kutáková

Metamorphoseon exordium

*In nova fert animus mutatas dicere formas
corpora: di, coeptis (nam vos mutastis et illas)
adspirate meis primaque ab origine mundi
ad mea perpetuum deducite tempora carmen.*

Prolog

*Těla jak v podoby nové se změnila, vyprávět hodlám.
Bohové mocní, vás prosím, vždyť vy jste strůjci těch proměn,
přejte úmyslu mému a od prvopočátku světa
postupně do našich dnů mou báseň vedte svou přízní!*

KNIHA I

Stvoření světa

Než bylo moře a země a nebe, jež nad vším se klene,
příroda na celém světě jen jedinou podobu měla,
jejíž jméno byl chaos: změt surová, bez ladu skladu,
nic než beztvará hmota, shluk zárodků v hromadě jedné,
nestejnorodých to prvků, jež k sobě jen náhodou lnuly.
Nebylo doposud Slunce, jež světu by dávalo světlo,
nebylo Luny, jež mohla by růst a nabývat růžky,
ve vzduchu rozlitém vůkol se nevznášela ni Země
vyvážená svou tíhou a po dlouhém okraji pevnin
bohyně mořských vod svá ramena nerozestřela.
Byla tam sice země a moře a vzduch tam byl také,
země však nestála pevně a vody nemohly plynout,
vzduch pak postrádal světla. Nic nemělo stálého tvaru,
všechno si překážkou bylo, vždyť v tomto tělese jednom
zima se svářila s teplem a s vlhkem se svářilo sucho,
lehounké s těžkými věcmi a s tvrdými válčily měkké.

Tvůrčí světový duch a bůh pak skončil ten zápas.
Oddělil od nebe země a od zemí oddělil vodstva,
z hustého ovzduší země pak odloučil nebesa jasná.
Když pak je rozuzlil takto a vyňal z té nejasné spousty,
různá jim vykázal místa a svorným mírem je spoutal.
Lehké a ohnivé nebe se vzneslo v obrovskou klenbu,
aby v té nesmírné výši si našlo pro sebe místo.
Nejbližší nebi je vzduch jak lehkostí, tak i svým místem;
hutnější nad ně pak země, jež hmotné obsáhla prvky,

poklesla dolů svou tíhou. Kol ní pak poslední místo zaujal tekutý živel a sevřel pevný kruh země.

Ať to byl kdokoli z bohů, jenž utřídil směsici hmoty tím, že ji rozťal a rozťatou urovnal do článků světa, do tvaru veliké koule on nejdříve uhnětl zemi, aby tak ze všech stran měla podobu úplně stejnou. Poručil mořím se rozlít a vzdouvat se vichřicí prudkou, pevnině oblitě vodou pak dokola stanovil břehy. Rozlehlé bažiny přidal, i prameny, jezera, řeky, tekoucí z vyšších míst a vroubené klikatým břehem; různým směrem jak plynou, zem některé pohltí sama, jiné dorazí k moři, kde hladinou volného vodstva přijaty, místo svých břehů pak bičují pobřeží mořské. Poručil nivám a polím se prostřít a údolím klesnout, lesům odít se listím a vyvstat skalnatým horám.

Jako je nebeská koule v své severní části i jižní do dvou dělena pásem, a prostřední, páté, je horké, oblohou sevřené břímě tímž způsobem do pěti částí pečlivě rozvrhl bůh a vytvořil patero pásem. Pro horko obývat nelze kol rovníku prostřední pásmo, ve dvou je vysoký sníh; dvě umístil ve středu obou, smísil tu s chladem i žár a dal jim teplotu mírnou. Nad nimi klene se vzduch. Oč lehčí je, nežli je země, oč je lehčí než voda, též o tolik těžší je ohně. V něm ať se usídlí mlhy, bůh rozkázal, v něm ať i mračna sídlí, i hrom, jenž bude pak zachvívat lidskými srdci, v něm ať se usídlí větry, jež z mračen křesají blesky.

Větrům však nedopřál bydlet sám stvořitel světa, kde

každý

z nich by si přál: i dnes, ač každý rozličným směrem fouká, lze tomu jen stěží zabránit, aby snad nebyl rozsápán svět: tak veliký svár je větrných bratrů! Euros ustoupit musel až na východ, v nabatskou říši,

do perských krajin a k horám, jež u jitřních paprsků leží. Západní kraje a břehy, kam slunko již chladněji svítí, Zefyru staly se panstvím. Zem Skytskou a severní místa obsadil Boreás děsný. Kraj opačný, ležící na jih, smáčí věčnými mraky a lijáky vodnatý Auster.

Nahoru nad ovzduší pak položil nebeský éter, lehký a ohnivý plyn, jenž zemitého nic nemá.

Když tak veškerý svět už rozdělil rozmezím přesným, na celém nebi hvězdy se počaly třpytit a planout, které zakrýval dosud mlh závoj dlouhý a černý. Aby pak nebylo kraje, jenž neměl by vlastní své tvorstvo, hvězdy a podoby bohů si zabraly nebeskou půdu, v hlubinách lesklým rybám svůj příbytek poskytly vody, pevnina dostala zvěř a proudící ovzduší ptáky.

Avšak doposud chyběl tvor světější, který by doved' přemýšlet o velkých věcech a mohl by ostatním vládnout. Proto se narodil člověk, ať z božského semene dal mu vzniknout vesmíru tvůrce, ten původce lepšího světa, anebo mladičká země, jež spojení s éterem právě musela opustit, sourodých nebes si chránila sémě; tu pak Prométheus vzal, a smísil ji s dešťovou vodou, zhnětl ji v podobu bohů, co všechno tu na světě řídí. Zatím co ostatní tvorstvo je schýleno, k zemi se dívá, člověku vztyčenou tvář on poskytl, k nebi mu kázal hledět a vzpřímený zrak vždy k hvězdám do výše zdvíhat. Tak tedy země, jež pustá a nevzhledná nedávno byla, změněna byla a přešla tak v neznámé podoby lidí.

Quattuor aetates

Aurea prima sata est aetas, quae vindice nullo,
sponte sua, sine lege fidem rectumque colebat.
Poena metusque aberant, nec verba minacia fixo

aere legebantur, nec supplex turba timebat
iudicis ora sui, sed erant sine vindice tuti.
Nondum caesa suis, peregrinum ut viseret orbem,
montibus in liquidas pinus descenderat undas
nullaque mortales praeter sua litora norant.
Nondum praecipites cingebant oppida fossae;
non tuba directi, non aeris cornua flexi,
non galeae, non ensis erant: sine militis usu
mollia securae peragebant otia gentes.
Ipsa quoque immunis rastroque intacta nec ullis
saucia vomeribus per se dabat omnia tellus;
contentique cibus nullo cogente creatis
arbutos fetus montanaque fraga legebant
cornaque et in duris haerentia mora rubetis
et quae deciderant patula Iovis arbore glandes.
Ver erat aeternum placidique tepentibus auris
mulcebant Zephyri natos sine semine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat,
nec renovatus ager gravidis canebat aristis;
flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibant
flavaque de viridi stillabant ilice mella.

Postquam Saturno tenebrosa in Tartara misso
sub Iove mundus erat, subiit argentea proles,
auro deterior, fulvo pretiosior aere.
Iuppiter antiqui contraxit tempora veris
perque hiemes aestusque et inaequales autumnos
et breve ver spatium exegit quattuor annum.

Čtvero věků

Nejdříve vzešel věk zlatý, kdy bez zákonů a soudců
člověk od sebe sám si správně a poctivě vedl.
Nebylo před trestem strachu, ni na deskách kovových
vryté

nečtly se výstrahy přísné a nebál se výroků soudních
o milost prosící dav: byl bez soudce bezpečen každý.
Dosud neseštopila z hor domácích do plyných proudů
pinie, stesaná v loď, chtíc navštívit daleké kraje;
jiné přímořské břehy než svoje neznali lidé.
Srázný hluboký příkop až dosud nesvíral města,
lidé neznali dosud ni polnic ni točivých rohů,
nebylo přilbic ni mečů a lidstvo neznalo válek,
bezstarostně a klidně čas všechen travilo v míru.
Sama i země netknutá rádlom a nevzdělávaná,
od pluhů neporaněná, vše dávala z vlastní své vůle.
Člověk se spokojil jídlem, jež bez jeho úsilí rostlo:
plody planiky sbíral a horské jahody černé,
dřínky a ostružiny, jež na keřích trnitých rostou,
žaludy sbíral, když spadaly s košatých Iovových dubů.
Věčné trvalo jaro a mírný západní větřík
ovíval vlahými vánky ty bez semen vyrostlé květy.
Brzy i plodiny nesla zem doposud nezorávaná,
pole, ač nepřeorané, se bělalo těžkými klasy.
Tady potoky mléka, tam potoky nektaru tekly,
z věčné zelených dubů med žlutavý po kapkách kanul.

Jakmile v podsvětí tmavé byl Saturnus od syna svržen,
nad světem Iuppiter vládl, a stříbrné potomstvo vzešlo,
horší sice než zlaté, však cennější plavého kovu.
Dřívější trvalé jaro hned Iuppiter zmenšil a zkrátil,
na čtyři období rok pak rozdělil: na krátké jaro,
na parné léto a nestálý podzim a mrazivou zimu.

Tum primum siccis aër fervoribus ustus
 conduit et ventis glacies adstricta pependit.
 Tum primum subiere domos: domus antra fuerunt
 et densi frutices et vinctae cortice virgae.
 Semina tum primum longis Cerealia sulcis
 obruta sunt pressique iugo gemuere iuveni.

Tertia post illam successit aënea proles,
 saevior ingeniis et ad horrida promptior arma,
 non scelerata tamen. De duro est ultima ferro.

Protinus irrupit venae peioris in aevum
 omne nefas: fugere pudor verumque fidesque;
 in quorum subiere locum fraudesque dolique
 insidiaeque et vis et amor sceleratus habendi.
 Vela dabat ventis (nec adhuc bene noverat illos)
 navita; quaeque diu steterant in montibus altis,
 fluctibus ignotis exsultavere carinae.
 Communemque prius ceu lumina solis et auras

cautus humum longo signavit limite mensor.
 Nec tantum segetes alimenta que debita dives
 poscebatur humus, sed itum est in viscera terrae,
 quasque reconcliderat Stygiisque admoverat umbris,
 effodiuntur opes, irritamenta malorum.
 Iamque nocens ferrum ferroque nocentius aurum
 prodierat: prodit bellum, quod pugnat utroque,
 sanguineaque manu crepitantia concutit arma.
 Vivitur ex raptis: non hospes ab hospite tutus,
 non socer a genero; fratrum quoque gratia rara est.
 Imminet exitio vir coniugis, illa mariti;
 lurida terribiles miscent aconita novercae;
 filius ante diem patrios inquirat in annos.
 Victa iacet pietas et virgo caede madentes,
 ultima caelestum, terras Astraera reliquit.

Tehdy poprvé vzduch se rozžhvil, vyprahlým žárem
 sálal a ve výši uvízl led, jenž utuhnul větrem.
 Tehdy poprvé v obydlí vešli: jim obydlím byla
 jeskyně, křoviny husté a proutí svázané lýkem.
 Tehdy do dlouhých brázd si poprvé zasedli zrna
 obilná; mladičkový býk pak zabučel pod tíhou jařma.

Třetí po tomto věku věk nastoupil, bronzové plémě,
 krutější povahou svou a náchylný ke strašným zbraním,
 zločinný nebyl však; posléz věk z tvrdého železa nastal.

Do věku z horšího kovu hned pronikl všeliký zločin,
 zmizel veškeren stud a pravda a poctivost všecka,
 na jejich místo šla lest a přetvářka, úklad a podvod,
 přišlo násilí hrubé a po jmění zločinná touha.
 Plavec svěřoval větrům, ač doposud dobře je neznal,
 plachty — a lodní kýly, jež na horách vysokých dlouho
 strměly, v neznámých proudech se stávaly tančící hříčkou.
 Půdu, všem společnou dřívě, jak vzduch byl a sluneční
 světlo,

měřič přeopatrný už vymezil hranici dlouhou.

Ne však obilí jen a povinné pokrmy člověk
 od země bohaté žádal — i do nitra země se vniklo:
 bohatství kovů, jež k špatnostem svádí, teď dolují lidé,
 kovů, jež ukryla země až do hloubky k podsvětlním Stínům.
 Již je tu železo zhoubné a železa zhoubnější zlato,
 kruté vzházejí války, jež bojují obojím kovem.
 Ruce plničky krve již mávají řinící zbraní.

Žije se z loupeže jen; tchán před zetěm, před hostitelem
 není bezpečný host; i bratrská láska je vzácná;
 manželce hrozí muž a ona zas manželci zhoubou,
 ukrutné macechy mísí své smrtelné jedy a syn se
 předčasně pídí, co roků má otec mu naživu zůstat.
 Po zbožnosti se šlape a panenská bohyně Díké
 poslední z nebešťanů zem opouští, prosáklou krví.

Occidit una domus, sed non domus una perire
 digna fuit; qua terra patet, fera regnat Erinys!
 In facinus iurasse putes; dent ocius omnes
 quas meruere pati (sic stat sententia) poenas!
 Dicta Iovis pars voce probant stimulosque frementi
 adiciunt, alii partes adsensibus implent;
 est tamen humani generis iactura dolori
 omnibus, et, quae sit terrae mortalibus orbae
 forma futura, rogant, quis sit laturus in aras
 tura? ferisne paret populandas tradere terras?
 talia quaerentes (sibi enim fore cetera curae)
 rex superum trepidare vetat sobolemque priori
 dissimilem populo promittit origine mira.

Terrae aquis obrutae

Iamque erat in totas sparsurus fulmina terras,
 sed timuit, ne forte sacer tot ab ignibus aether
 conciperet flammas longusque ardesceret axis:
 esse quoque in fati reminiscitur affore tempus,
 quo mare, quo tellus correptaque regia caeli
 ardeat et mundi moles obsessa laboret.

Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum:
 poena placet diversa, genus mortale sub undis
 perdere et ex omni nimbo demittere caelo.

Protinus Aeoliis Aquilonem claudit in antris
 et quaecumque fugant inductas flamina nubes
 emittitque Notum. Madidis Notus evolat alis,
 terribilem picea tectus caligine vultum:
 barba gravis nimbis, canis fluit unda capillis,
 fronte sedent nebulae, rorant pennaque sinusque.

Utque manu late pendentia nubila pressit,
 fit fragor: hinc densi funduntur ab aethere nimbi.

Jeden padl sic dům, však nikoli jediný pouze
 hoden byl zhouby: kam země až sahá, tam zločinnost
 vládne.

Jako by k hřichu se spikli! Ať všichni tedy co nejdřív,
 jak jim dle zásluhy sluší — toť vůle má — pykají trestem!“

Jedni hlasitě souhlasí s Iovem a pobídkou vlastní
 větší v něm vzněcují hněv, těch ostatních souhlas je tichý.
 Přece však záhuba lidského rodu všem působí lítost,
 všichni se s obavou ptají, jak bude pak vypadat země,
 zbavená smrtelných lidí. Kdo kadidlo bude pak nosit
 na oltář! Chystá se snad v plen divoké zvěři ji vydat?
 Těm, kdo takto se ptali, král bohů hned zakázal bát se,
 sám prý zařídí vše a slíbí jim plémě, svým vznikem
 podivu hodné a od lidí dřívějších odlišné zcela.

Potopa

Již již na celou zem se chystal sesílat blesky,
 avšak pocítil strach, že posvátný éter by mohl
 vznítit se od toho ohně a širá nebesa vzplanout.
 Vzpomněl, že v osudech stojí, jak jednou nadejde doba,
 ve které moře i země i nebesa, požárem vznatá,
 vzplanou a všechno, co na světě žije, že ohroží zkáza.
 Odloží tedy své blesky, jež kují mu Kyklópů ruce,
 zvolí radš' opačný trest a rozhodne potopou zničit
 všechno, co smrtelné je, a vypustit z nebe proud dešťů.

Ihned v attických slujích dal uzavřít severák s větry,
 jejichž vanutí zahání mraky, když zatáhnou nebe,
 Nota však vypustí ven. Ten vyletí na mokrých křídlech,
 hrozivý obličej jeho je zahalen černými mraky,
 lijáky tíží mu vousy a z šedivých vlasů mu krápe,
 na čele sedí mu mlhy, má nasáklá křídla i oděv.
 Rukama mraky když stiskne, jež široko daleko visí,
 rachot se ozve a husté lijáky z oblohy proudí.

Nuntia Iunonis varios induta colores
 concipit Iris aquas alimenta^{que} nubibus affert.
 Sternuntur segetes et deplorata coloni
 vota iacent longique perit labor irritus anni.

Nec caelo contenta suo est Iovis ira, sed illum
 caeruleus frater iuvat auxiliariis undis.
 Convocat hic amnes. Qui postquam tecta tyrranni
 intravere sui. „Non est hortamine longo
 nunc“ ait „utendum. Vires effundite vestras:
 sic opus est! Aperite domos ac mole remota
 fluminibus vestris totas immittite habenas!“
 Iusserat; hi redeunt ac fontibus ora relaxant
 et defrenato volvuntur in aequora cursu.
 Ipse tridente suo terram percussit, at illa
 intremuit motuque vias patefecit aquarum.
 Exspatiata ruunt per apertos flumina campos
 cumque satis arbusta simul pecudesque virosque
 tecta^{que} cumque suis rapiunt penetralia sacris.
 Siqua domus mansit potuitque resistere tanto
 indeiecta malo, culmen tamen altior huius
 unda tegit pressaeque latent sub gurgite turres.

Iamque mare et tellus nullum discrimen habebant:
 omnia pontus erat; deerant quoque litora ponto.
 Occupat hic collem, cumba sedet alter adunca
 et ducit remos illic, ubi nuper ararat;
 ille super segetes aut mersae culmina villae
 navigat, hic summa piscem deprendit in ulmo;
 figitur in viridi, si fors tulit, ancora prato,
 aut subiecta terunt curvae vineta carinae;
 et, modo qua graciles gramen carpere capellae,
 nunc ibi deformes ponunt sua corpora phocae.
 Mirantur sub aqua lucos urbesque domosque
 Nereides, silvasque tenent delphines et altis

Poslice Iunony Íris jsouc oděna v přepestré barvy,
 spousty vod vpíjí a potravu novou zas pro mračna shání.
 K zemi již obilí lehá, žeň zničena, naděje lidí,
 a s ní přichází nazmar i námaha dlouhého roku.

Iuppiter však v svém hněvu se nespokojil jen nebem.
 Neptun, sinavý bratr, mu pomáhá zemními proudy.
 Ten hned povolá řeky a jim, když do zámku přišly
 vladaře svého, tak praví: „Já plýtvat teď nemohu časem,
 abych vás pobízela dlouze: jen vylijte všechny své spousty,
 toho je třeba! Svá otevřete sídla a strhněte hráze,
 ponechte úplnou volnost svým proudům, nezdržujte je!“
 Poslušně řeky jdou domů, svá řečiště uvolní vodám,
 které nesmírným tokem se bez břehů do moře valí.
 Neptún trojzubcem svým sám udeří v zemi a ona
 zachvěla se a vodám ten pohyb uvolnil cesty.
 Rozlité řeky se po širých polích dál valí a řítí,
 s obilím stromoví rvou a spolu s dobyt看em lidí,
 strhují domy i s vnitřkem a svatými obrazy bohů.
 Zůstal-li nějaký dům a nezbořen zhoubu tu přestál,
 vrchol mu pokrývá vlna, jež nad něho mnohem je vyšší,
 ba i vysoké věže se ve vírných hlubinách skryly.
 Mezi zemí a mořem již nebyl nižádný rozdíl,
 v moře se změnilo vše, a nemělo břehů to moře.

Kdosi tu vystoupí na vrch a druhý zas na loďce sedí,
 aby vesloval tam, kde ještě nedávno orál.
 Onen zas nad obilím neb nad svým zmizelým dvorcem
 plaví se, tento zas ryby si chytá v koruně jilmu.
 Nebo v zeleni louky, kde kotva náhodou vázne,
 tam zas zahnutá loď svým spodkem se dotýká vinic.
 Tam, kde kozičky štíhlé si nedávno škubaly trávu,
 tam svá nestvůrná těla teď mořští tuleni kladou.
 Pod vodou Néreoovny, ty rusalky, diví se hájům,
 městům i domům, jsou delfíni v lesích a vrážejí tělem

incursant ramis agitataque robora pulsant.
 Nat lupus inter oves, fulvos vehit unda leones,
 unda vehit tigres; nec vires fulminis apro,
 crura nec ablato prosunt velocia cervo;
 quaesitisque diu terris, ubi sistere possit,
 in mare lassatis volucris vaga decidit alis.
 Obruerat tumulos immensa licentia ponti
 pulsabantque novi montana cacumina fluctus.
 Maxima pars unda rapitur; quibus unda pepercit,
 illos longa domant inopi ieiunia victu.

De Deucalione et Pyrrha

Separat Aonios Actaeis Phocis ab arvis,
 terra ferax, dum terra fuit, sed tempore in illo
 pars maris et latus subitarum campus aquarum.
 Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus,
 nomine Parnasus, superantque cacumina nubes.
 Hic ubi Deucalion (nam cetera texerat aequor)
 cum consorte tori parva rate vectus adhaesit,
 Corycidas nymphas et numina montis adorant
 fatidicamque Themis, quae tunc oracla tenebat.
 Non illo melior quisquam nec amantior aequi
 vir fuit, aut illa metuentior ulla deorum.
 Iuppiter ut liquidis stagnare paludibus orbem
 et superesse virum de tot modo milibus unum
 et superesse videt de tot modo milibus unam,
 innocuos ambo, cultores numinis ambo,
 nubila disiecit nimisque aquilone remotis
 et caelo terras ostendit et aethera terris.
 Nec maris ira manet positoque tricuspide telo
 mulcet aquas rector pelagi supraque profundum
 exstantem atque umeros innato murice tectum

do větví vysokých stromů a o duhy zmítané bijí.
 S ovceři pluje tu vlk, lvy žlutavé unáší vlna,
 unáší stejně i tygry. Zde nemůže prospět již kancům
 síla jak blesk, ni strženým jelenům přerýchle běhy.
 Bloudící pták, když dlouho už hledal, kde mohl by stanout
 na zemi, svěsil svá znavená křídla a do moře spadl.
 Bezmezná síla moře již pokryla pahorky všecky,
 proudy nové a nové již do horských vrcholků bijí.
 Topí se většina lidí, a šťastně kdo potopě ušel,
 toho zas předlouhý hlad, když jíst co nebylo, zhubil.

Deukalión a Pyrrha

Od niv attických boiótskou zemi kraj Fókidy dělí,
 úrodné země to lán, když zemí byl, ale v tom čase
 pouhá část moře a hladina širá té zátopy náhlé.
 V kraji tom vysoká hora ční k nebesům vrcholky dvěma,
 Parnásos dosud má jméno a temenem nad mraky sahá.
 Sem když Deukalión — vše ostatní pokrylo moře —
 veza se na malém člunu, sám se svou manželkou přistal,
 vzývali božstva a nymfy, jež v Kórycké jeskyni sídlí,
 jakož i Themidu věštnou, jež tehdy tam věštrinu měla.
 Spravedlivějšího muže ni lepšího nebylo nad něj,
 stejně jak nebylo ženy zas nad Pyrrhu bohobojnější.
 Iuppiter viděl, že svět je zaplaven plynoucím vodstvem,
 z tolika nedávných tisíců mužů že jediný zbývá,
 z tolika nedávných tisíců žen že jediná zbývá,
 oba dva beze vší viny a oba dva ctitelé bohů;
 rozptýlil dešťové mraky, a vypustiv severák suchý,
 nebesům ukázal země a zároveň oblohu zemím.

Netrvá dále hněv moře; již odložil trojzubec vládce
 vodstva a konejší vlny; též silného Tritóna volá
 k sobě — ční z hlubiny ven, je na plecích pokryt

caeruleum Tritona vocat conchaeque sonanti
 inspirare iubet fluctusque et flumina signo
 iam revocare dato. Cava bucina sumitur illi
 tortilis, in latum quae turbine crescit ab imo,
 bucina, quae medio concepit ubi aëra ponto,
 litora voce replet sub utroque iacencia Phoebō.
 Tunc quoque, ut ora dei madida rorantia barba
 contigit et cecinit iussos inflata receptus,
 omnibus audita est telluris et aequoris undis,
 et quibus est undis audita, coërcuit omnes.
 Iam mare litus habet, plenos capit alveus amnes,
 flumina subsidunt collesque exire videntur;
 surgit humus, crescunt loca decrescentibus undis
 postque diem longam nudata cacumina silvae
 ostendunt limumque tenent in fronde relictum.

Redditus orbis erat. Quem postquam vidit inanem
 et desolatas agere alta silentia terras,
 Deucalion lacrimis ita Pyrrham affatur obortis:
 „O soror, o coniunx, o femina sola superstes,
 quam commune mihi genus et patruelis origo,
 deinde torus iunxit, nunc ipsa pericula iungunt,
 terrarum, quascumque vident occasus et ortus,
 nos duo turba sumus; possedit cetera pontus.
 Haec quoque adhuc vitae non est fiducia nostrae
 certa satis; terrent etiam nunc nubila mentem.

Quis tibi, si sine me fatis erepta fuisses,
 nunc animus, miseranda, foret? Quo sola timorem
 ferre modo posses? Quo consolante doleres?
 Namque ego (crede mihi!), si te quoque pontus haberet,
 te sequerer, coniunx, et me quoque pontus haberet.
 O/utinam possim populos reparare paternis
 artibus atque animas formatae infundere terrae!

porostem mořských ulit — a v lasturu zvučnou mu káže
 zadout, znamení dát a oznámit vlnám a řekám,
 aby se vrátily již. I chopí se dutého rohu,
 který, čím od spodu výš, tím více se v závitech šíří,
 když pak uprostřed moře si nabere dutina dechu,
 roh ten východní břehy i západní naplní zvukem.
 Také v ten den, kdy dotkl se roh úst božích, teď vlhkých
 od mokřých vousů, a zvučně dle rozkazu na ústup zadul,
 všechny ho slyšely vody jak na zemi, tak také v moři,
 ty pak, co slyšely ho, on všechny zadutím zkroutil.
 Moře již dostává břeh, již řeky své řečiště mají,
 zátopa opadáva a vidět je stoupat z ní hory.
 Pevnina vyvstává zase a s úbytkem vody zem roste,
 vrcholky lesů již zbavené vod se po dlouhé době
 zjevují zas, však v listí je plno zbylého bahna.

Znova se navrátil svět, a když jej spatřil tak pustý,
 prázdnu když uviděl zemi a vnořenou v hluboké ticho,
 zaslzel Deukalión a taktó oslovil Pyrrhu:
 „Sestro a manželko milá, ó ženo, jež jediná zbýváš,
 s kterou mne společný rod a původ po strýci spojil,
 potom i společné lože, s níž krutý teď osud mne pojí,
 na zemích na všech, v něž západ i východ slunce se dívá,
 my dva jsme jediní lidé, vše ostatní pohřbilo moře.
 Dosud však naděje naše, že na živu zůstanem dále,
 není dost jistá, neb ještě i nyní mračna mě děsí.
 Kdybys vyvázla šťastně, však beze mne, nebohá,
 jak by

nyňí ti u srdce bylo? A jakým způsobem sama
 mohla bys snášet ten strach? A kdo by tě v bolestech těšil?
 Já aspoň (to mi věř!), kdyby zhltilo *tebe* to moře,
 za sebou šel bych, má choti, i *mne* by zhltilo to moře.
 Otcovým uměním kéž bych já uměl dnes obnovit lidstvo,
 kéž bych výtvoru z hlíny znal vdechnouti živoucí duši!

Nunc genus in nobis restat mortale duobus
(sic visum superis) hominumque exempla manemus.

Dixerat, et flebant. Placuit caeleste precari
numen et auxilium per sacras quaerere sortes.
Nulla mora est: adeunt pariter Cephisidas undas,
ut nondum liquidas, sic iam vada nota secantes.
Inde ubi libatos irroravere liquores
vestibus et capiti, flectunt vestigia sanctae
ad delubra deae, quorum fastigia turpi
pallebant musco stabantque sine ignibus arae.

Ut templi tetigere gradus, procumbit uterque
pronus humi gelidoque pavens dedit oscula saxo
atque ita „Si precibus“ dixerunt „numina iustis
victa remollescunt, si flectitur ira deorum,
dic, Themis, qua generis damnum reparabile nostri
arte sit, et mersis fer opem, mitissima. rebus!“
Mota dea est sortemque dedit: „Discedite templo
et velate caput cinctasque resolvite vestes
ossaque post tergum magnae iactate parentis!“

Obstipuere diu rumpitque silentia voce
Pyrrha prior iussisque deae parere recusat,
detque sibi veniam. pavidus rogat ore pavetque
laedere iactatis maternas ossibus umbras.
Interea repetunt caecis obscura latebris
verba datae sortis secum inter seque volutant.
Inde Promethides placidis Epimethida dictis
mulcet et „Aut fallax“ ait „est sollertia nobis,
aut pia sunt nullumque nefas oracula suadent.
Magna parens terra est; lapides in corpore terrae
ossa reor dici: iacere hos post terga iubemur.“

Coniugis augurio quamquam Titania mota est,
spes tamen in dubio est: adeo caelestibus ambo
diffidunt monitis. Sed quid temptare nocebit?

V naší jen dvojiici nyní rod lidský na živu zbývá
(takto se uzdálo bohům), my dva jen jsme dokladem lidí.“

Pravil a plakali oba. Pak jali se nebeské božstvo
prosebně vzývat a v posvátných věštbách pomoci hledat.
Beze všech průtahů pak jdou k proudům Kéfisu spolu:
čistý nebyl sic dosud, však tekł již v řečišti známém.
Z něho nabranou vodou když z kropili hlavu a šaty,
k svatyni bohyně věštné hned svoje obrátí kroky,
k svatyni, na jejíchž štítech mech s plísní zelenou ležel
a v níž oltáře všechny až doposud bez ohně stály.
Jakmile dotkli se stupňů, hned tváří upadli k zemi,
v posvátném děsu a hrůze hned líbali studený kámen,
takto se modlíce oba: „Ó Themido, jestliže boh
oblomí modlitba čistá a můžeš-li hněv jejich ztížit,
pověz, jak záhubu lidského rodu je napravit možno.
Na pomoc, nejlaskavější, spěj zatopenému světu!“
Bohyně slyšela prosbu a tuto věštbu jim dala:
„Vyjděte z chrámu, pak zahalte hlavu, pás rozvažte šatů,
kosti vznešené matky pak za sebe házejte oba!“

Úžasem nadlouho zmlkli, až po chvíli jala se Pyrrha
promlouvat první a vzpírat se tomu, co kázala Themis.
Hlasem, jenž třásl se hrůzou, ji prosila za prominutí,
bála se házením kostí Stín matčin urážet takto.
Mezitím znova a znova si říkají tajemná slova
dané jim věštby a přemítají, co značit as mají.
Konečně Prométheovec jal těšit se manželku slovy:
„Buď tomu rozumím špatně a chybná je důvtipnost moje,
nebo ta věštba je zbožná a nesvádí k žádnému hříchu!
Vznešená matka je Země a kostmi zřejmě jsou zvány
kameny v útrokách jejích; ty za sebe házet nám káže!“

Výkladem manželovým ač Pyrrha pohnuta byla,
přece se uvěřit zdráhá; tak malou důvěru mají
oba dva k pokynům božím. Však zkusit to nemůže škodit.

Descendunt velantque caput tunicasque recingunt
 et iussos lapides sua post vestigia mittunt.
 Saxa (quis hoc credat, nisi sit pro teste vetustas?)
 ponere duritiem coepere suumque rigorem
 molliriue mora mollitaue ducere formam.
 Mox ubi creverunt naturaue mitior illis
 contigit, ut quaedam, sic non manifesta videri
 forma potest hominis, sed uti de marmore coepta,
 non exacta satis rudibusque simillima signis.
 Quae tamen ex illis aliquo pars umida suco
 et terrena fuit, versa est in corporis usum;
 quod solidum est flectique nequit, mutatur in ossa,
 quae modo vena fuit, sub eodem nomine mansit;
 inque brevi spatio superiorum numine saxa
 missa viri manibus faciem traxere virorum
 et de femineo reparata est femina iactu.
 Inde genus durum sumus experiensque laborum
 et documenta damus, qua simus origine nati.

Python

Cetera diversis tellus animalia formis
 sponte sua peperit, postquam vetus umor ab igne
 percaluit solis caenumque udaeque paludes
 intumuere aestu fecundaue semina rerum
 vivaci nutrita solo ceu matris in alvo
 creverunt faciemque aliquam cepere morando.
 Sic, ubi deseruit madidos septemfluus agros
 Nilus et antiquo sua flumina reddidit alveo
 aetherioque recens exarsit sidere limus,
 plurima cultores versis animalia glaebis
 inveniunt et in his quaedam modo coepta per ipsum
 nascendi spatium, quaedam imperfecta suisque
 trunca vident numeris, et eodem in corpore saepe

Vyjdou a zahalí hlavu a tuniku uvolní v pasu
 a hned kamením házejí zpět, jak vyzněl ten rozkaz.
 Nebýt zde svědkem ta prastará pověst, kdo věřil by tomu?
 Kameny začaly ztrácet svou tvrdost a odkládat tuhost,
 postupně začaly měknout a změkklé nabývat tvaru.
 Sotvaže narostly též a dostaly jemnější tvářnost,
 lze na nich viděti cosi, jak podobu lidského tvora,
 ovšem nejasnou dosud, jak jeví se načatý mramor,
 nedosti propracovanou a podobnou hrubým as sochám.
 Cokoli vlhkého bylo v těch kamenech, cokoli bylo
 prolnuto šťávou a zemí, to dostalo podobu těla;
 neohebné a pevné zas mění se ve tvrdé kosti.
 Kamennou žilou co bylo, to v těle teď totéž má jméno.

V nedlouhém čase ty kameny pak, jež na pokyn boží
 Deukalión tam házel, se změnilly v podoby mužů,
 z těch pak, jež házela Pyrrha, zas nové povstaly ženy.
 Proto rodem jsme tuhým a zvyklým útrapy snášet,
 a tím dáváme důkaz i o svém někdejším vzniku.

Drak Pýthón

Ostatní živoucí tvory těch nejrozdílnějších podob
 země zrodila sama, když vlhkost z potopy zbylou
 rozehřál sluneční žár, když bahno a močály mokré
 vzkypěly účinkem tepla, když plodivé zárodky věcí,
 kojené živnou půdou, růst začaly v útrobach matky,
 berouce jakousi tvářnost a podobu na sebe zvolna.
 Kdykoli svlažená pole Nil opustí sedmiramenný
 a když proudy svých vod v své bývalé řečiště svede,
 jakmile sluneční úpal kal rozhřeje čerstvého bahna,
 rolníci pod hrudami sta přerůzných zvířátek najdou,
 některá počatá právě, jak zrovna na svět se rodí,
 jiná nevyvinutá a kusá v počtu svých údů;
 ti pak shledají často, jak na témže těle část jedna